

”Alla samtal är viktiga, men barnsamtal är viktigast”

Metodutveckling med fokus på barns delaktighet i barnsamtal,
Familjerätt Sydväst i Stockholms Stad

Baharan Kazemi

“Alla samtal är viktiga, men barnsamtal är viktigast”

Metodutveckling med fokus på barns delaktighet i barnsamtal,
Familjerätt Sydväst i Stockholms Stad

Baharan Kazemi

Marie Cederschiöld högskola
Stockholm, mars 2026

Förord

I början av 2025 kontaktades jag av familjerättssekreterarna Ingrid Elmér och Pernilla Tunberger. De hade påbörjat arbetet med ett strukturerat frågebatteri för barnsamtal i familjerättsligt arbete och ville samarbeta i det fortsatta arbetet: vad säger forskningen om barnsamtal i familjerätt och hur vet vi om det här är användbart?

Tillsammans med hela arbetsgruppen på Stockholm Stads familjerättsenhet Sydväst och med engagemang från enhetschef Kerstin Sahlgren formulerades projektet ”Barnsamtal i Familjerätt”. Stiftelsen Allmänna Barnhuset bidrog med finansiering och arbetet kom igång ordentligt under hösten 2025. Ingrid och Pernillas första utkast till frågeformulär stöttes och blöttes mot aktuell forskning (som presenteras separat i rapporten ”Berätta Mer!” i Marie Cederschiöld högskolas rapportserie). Sedan testade medarbetare att använda hela eller delar av materialet. De intervjuades i grupp och individuellt, för att synpunkter och erfarenheter skulle kunna användas för att ytterligare justera och anpassa frågorna.

Inom ramen för projektet har workshops genomförts. Frågebatteriet har testats på barnverksamhet i familjerättens regi och med barnskådespelare i en kortfilm som ska användas i utbildningssyfte. Engagemanget har varit så högt att mail har skickats på helger och medarbetare har kommit in på sina lediga dagar i mellandagarna för att bidra på olika sätt.

I den här rapporten presenteras erfarenheterna som gjordes inom arbetsgruppen under hösten 2025. Arbetet med barnsamtal och barns delaktighet kommer förhoppningsvis att fortlöpa och följas upp igen. Rapporten avslutas därför också med några förslag utifrån det som kommit fram i intervjuerna, teman där det kan finnas utvecklingspotential och önskemål från arbetsgruppen.

Rapporten har skrivits inom ramen för SIVIN-programmet och som en del av mitt postdoktorprojekt på Marie Cederschiöld högskola. Forskningsprogrammet SIVIN finansieras av Forte (2019-01492). Stiftelsen Allmänna Barnhuset har bidragit med finansiering till just det här delprojektet.

Tack till alla medarbetare i Familjerätt Sydväst. Det här är er rapport och utan er hade den och utvecklingsarbetet på enheten inte varit möjligt. Ingrid Elmér, Pernilla Tunberger, Kerstin Sahlgren och Susanna Wattwil, det har varit lärorikt att få samarbeta med er. Tack Mattias Leppäniemi för din insats med formgivning av ikläm i slutskedet och tack Sorgul Ciziri för att du ställde upp i filmen. Ett stort tack riktas även till Anders Broberg och Ole Hultman på Göteborgs Universitet och Thomas Jonsland på Socialstyrelsen för att ni bidragit med feedback på ikläm. Tack också till Maria Eriksson vid Marie Cederschiölds Högskola som funnits med som bollplank under hela processen. Även om de inte läser rapporter av det här slaget, riktas även ett tack till de barn som på olika sätt har bidragit i processen; de som blivit haft barnsamtal med ikläm, de som fungerat som expertpanel och de som rollspelat och gjort en film för att hjälpa de professionella att bli bättre.

Stockholm, mars 2026
Baharan Kazemi

Innehåll

SAMMANFATTNING	8
INLEDNING	9
Bakgrund till projektet "Barnsamtal i familjerätt"	9
Teoretiska modeller för barns delaktighet	10
Barns delaktighet i familjerättsliga processer	11
Rapportens syfte och disposition	11
Projektet "Barnsamtal i Familjerätt"	12
METOD: INTERVENTION OCH PROCESSUTVÄRDERING	15
Etiska överväganden	17
RESULTAT	18
Utformning av ikläm	18
Barnsamtalets struktur och innehåll	18
Att använda emojis och smileygubbar	19
Aktgenomgång (september 2025)	22
Slutsatser om aktgenomgången	22
Gruppintervjuer (september 2025)	23
Slutsatser från gruppintervjuer	23
Individuella intervjuer	23
Slutsatser från individuella intervjuer	24
Observationer och fältanteckningar	25
Testintervjuer i barnverksamhet	25
Brukarperspektivet	25
Andra observationer och anteckningar	26
SLUTSATSER	27
Rekommendationer	28
Avslutande reflektioner	29
REFERENSER	30
BILAGA 1	33
BILAGA 2	36

Sammanfattning

Denna rapport redovisar erfarenheter från projektet *Barnsamtal i familjerätt*, ett metodutvecklingsarbete med fokus på barns delaktighet vid Familjerätt Sydväst i Stockholms Stad. Projektet initierades av familjerättssekreterare på enheten i syfte att utveckla ett mer systematiskt och verksamhetsanpassat stöd för samtal med barn i familjerättsliga processer. Arbetet har genomförts i samverkan mellan praktiker och forskare och har finansierats av Stiftelsen Allmänna Barnhuset.

Utgångspunkten för projektet är den väldokumenterade spänningen mellan familjerättens uppdrag att tillgodose barnets rätt att komma till tals och de strukturella och juridiska ramar som präglar verksamheten. Barnsamtal i familjerätten fyller flera funktioner samtidigt: de ska informera barnet, möjliggöra för barn att yttra sig och utgöra ett underlag för utredning och bedömning i frågor om vårdnad, boende och umgänge. Samtidigt saknas i stor utsträckning etablerade metoder som är specifikt anpassade för just denna kontext.

Projektet har haft karaktären av en intervention följt av en processutvärdering. Ett egenutvecklat frågebatteri för barnsamtal, med arbetsnamnet ikläm, har prövats och vidareutvecklats under hösten 2025. Datainsamlingen har bestått av aktgenomgång, gruppintervjuer, individuella intervjuer, workshops samt löpande observationer och fältanteckningar. Fokus har legat på hur medarbetare beskriver sina etablerade arbetssätt, hur de upplever de nya metoderna och hur sätten som barnsamtal genomförs på kan utvecklas för att stärka barns delaktighet.

Resultaten visar att barnsamtal redan utgör en integrerad del av familjerättens arbete, men att arbetssätten varierar och i hög grad vilar på individuell erfarenhet snarare än gemensamma principer. Medarbetarna uttrycker både förhoppningar och viss nervositet inför implementeringen av strukturerade samtalsmetoder. I gruppintervjuerna beskrivs å ena sidan strukturen som ett stöd som kan öka likvärdighet, rättssäkerhet och professionalitet, särskilt i relation till domstolen. Å andra sidan uttrycks oro för att strukturerade arbetssätt kan upplevas som stela, hämma relationsskapande och riskera att påverka samtalets kvalitet under en inlärningsperiod. Denna oro minskar under projektiden och i de individuella intervjuerna som genomfördes fyra månader senare var deltagarna överlag positiva till ikläm och möjligheten att under terminen ha fått fördjupa sig i metodutveckling.

Sammantaget pekar rapporten på att metodutveckling i barnsamtal behöver förstås som en långsiktig process där struktur och flexibilitet inte behöver ses som motsatser, utan som ömsesidigt beroende. Ett första steg till metodutveckling är att frågor ställs om den egna verksamheten och att den ”tysta” kunskapen benämns. Den här rapporten är ett led i det arbetet och kan betraktas som en första delrapport. När ikläm har etablerats mer på enheten kommer den kunna följas upp med större fokus på hur metoden används, jämförelse med tidigare arbetssätt och förhoppningsvis intervjuer med barn om deras upplevelse av delaktighet under samtalet och under den familjerättsliga processen i stort.

Inledning

Familjerätt Sydväst i Stockholm är en gemensam enhet för stadsdelsområdena Hägersten-Älvsjö och Skärholmen, med lokaler på Telefonplan. Verksamheten karaktäriseras av kvalificerad myndighetsutövning, innefattande domstolsinitierade utredningar samt upprättande av avtal om vårdnad, boende och umgänge. Vidare arbetar man med samarbetsamtal, umgängesstöd, fader- och föräldraskapsutredningar och frågor om adoption. I enlighet med intentionerna i ny lagstiftning prioriteras preventiva insatser, såsom samarbetsamtal, i syfte att minimera långvariga vårdnadskonflikter. För att säkerställa hög tillgänglighet tillämpas en kommunikationsstrategi som inkluderar digitala mötesformer, telefonmottagningstid samt strategisk samverkan med Medborgarkontoret i Skärholmen för vägledning och kompetensutbyte. De centrala lagstiftningarna som reglerar det familjerättsliga arbetet är Föräldrabalken (SFS 1949:381), Socialtjänstlagen (SFS 2025:400) och Barnkonventionen (SFS 2018:1197).

Bakgrund till projektet "Barnsamtal i familjerätt"

Genom samarbetsamtal, avtal och utredningar är det familjerättens uppdrag att hjälpa föräldrar i kris att hitta lösningar och i möjligaste mån undvika förhandlingar i domstol. Barns bästa ska vara i centrum (i 6 kap. 2 a § FB), men med de komplexa ärenden de möter, är det ofta svårt att ta reda på vad det är.

Det här projektet föddes ur två erfarna familjerättssekreterares frustration över avsaknaden av metoder för att prata med barn om tillvaron under och efter föräldrars separation, med fokus på barnets upplevelse och mående. Med avstamp i etablerade samtalsmetoder som australiensiska DOORS (McIntosh, Wells, & Lee, 2016) och tyska Pairfam (Huinink, o.a., 2011) samt flera studier i ämnet skissade de på en samtalsguide anpassad för sin verksamhet (Augustijn, 2022; Berman & Daneback, 2022; Brocker, Steinbach & Augustijn, 2024; Cao, Fine, & Zhou, 2022; Davies P. T., Forman, Rasi, & Stevens, 2002; Ottosen & Schwartz, 2013; Grape, Thörnblad, & Handegård, 2021;; Morbeck, Sellers, Gustavson, & Holt, 2024; Wågby Gräfe, 2025). Detta blev starten på en intervention gällande barnsamtal.

Familjerätt Sydväst i Stockholms Stad har under 2025 arbetat med metodutveckling i barnsamtal. Medarbetare har genomgått utbildning i riskbedömningsinstrumentet iRiSk vid Marie Cederschiölds Högskola under ledning av professor Maria Eriksson med fyra halvdagsutbildningar. De har därtill arbetat med att utveckla en egen modell för barnsamtal, med arbetsnamnet ikläm. Under hösten 2025 har medarbetare också varit på utbildning om riskbedömningar och våld med forskare inom psykologi Anders Broberg och Ole Hultman vid Göteborgs Universitet. För att skapa förutsättningar för implementeringen av de nya metoderna har enheten förstärkts med en konsult, vilket har avlastat medarbetarna i ärendemängd. I den här uppföljningen fokuseras arbetet med ikläm.

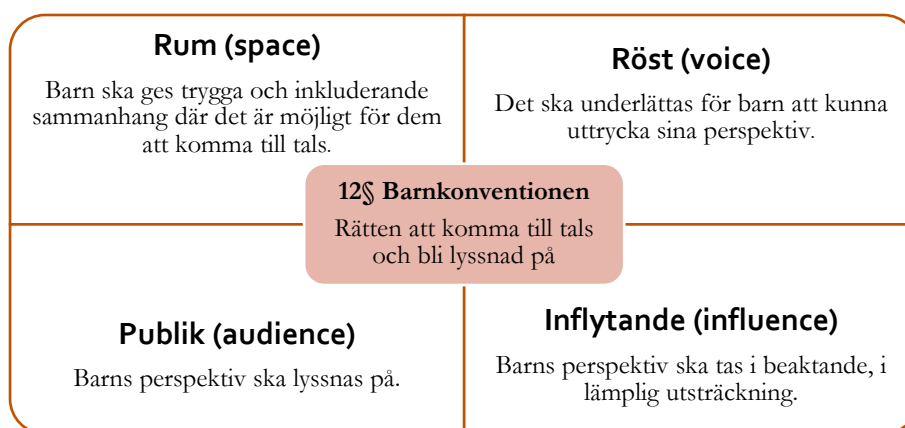
Det är känt från implementeringsforskning att det tar tid att etablera förändrade arbetssätt och att om man introducerar flera olika interventioner samtidigt, kan det vara svårt att utröna effekter. Syftet med den här rapporten är inte att fastställa resultatet av implementeringen, utan att redovisa observationer under arbetets gång. En processutvärdering fokuserar på att följa en arbetsgrupp och dokumentera olika aktiviteter, medarbetarnas förväntningar och vad som faktiskt görs (Saunders, 2015). Arbetet har genomförts med ett praktisknära anslag med en styrgrupp bestående av enhetschef, två familjerättssekreterare och ansvarig forskare, som tillsammans har formulerat frågeställningar och utformat utvärderingen.

Det som rapporten fokuserar på är dels hur medarbetare inom familjerätten beskriver sina arbetssätt, med fokus på barnsamtal, och dels hur de beskriver erfarenheterna under året – med betoning på hösten 2025, då implementeringsarbetet med ikläm intensifierades.

Teoretiska modeller för barns delaktighet

Det finns flera olika modeller för att konceptualisera vad vi menar med begreppet delaktighet. De vanligaste består av trappor eller stegar, där olika sätt att vara delaktig på byggs på varandra, från en symbolisk nivå där barn finns med i rummet, men inte är inkluderade på ett meningsfullt sätt, till de högsta nivåerna där processer är barncentrerade och barn har möjlighet att ta egna initiativ och få inflytande över beslut (Hart, 1992; Shier 2001). I det här arbetet har inspiration hämtats från Laura Lundy's delaktighetsmodell med fyra sfärer (Lundy, 2007).

Figur 1. Laura Lundy's delaktighetsmodell

Det som skiljer denna modell från trappor och stegar är att de olika sfärerna inte bygger på varandra på ett hierarkiskt sätt. Ett barn kan – teoretiskt sett – ha någon som lyssnar, fastän förutsättningarna för att prata inte finns. Det som är poängen med en sådan här modell är att synliggöra att barnsamtalen inte enbart handlar om att barn ska komma till tals. Det behövs en trygghet kring barnet, där barnet kan känna att det är möjligt att berätta, att det inte blir negativa konsekvenser för barnet. Barn kan behöva stöd genom olika former av konkreta strategier från samtalsledaren för att kunna berätta och därmed få en röst. Det kan handla om information om den rättsliga processen och sammanhanget de befinner sig i, men också sättet som frågor ställs på och barnet uppmuntras. Att ha en publik innebär att det finns någon som tar emot det barnet säger, som validerar barnets upplevelser och ger barnet erkännande. Inflytande handlar inte om att barn ska bestämma allt eller alltid få som de vill – enligt studier där barn själva har tillfrågats är det sällan de ser på det så (Fitzgerald & Graham, 2011). Däremot kan inflytande i familjerättsligt arbete bli aktuellt utifrån hur barns röst dokumenteras och representeras i en utredning och hur barns vilja värderas och beaktas, hur barns trovärdighet bedöms och i slutändan på vilket sätt barn kan vara med och påverka domslutet.

När ikläm initialt formulerades som en lista på frågor att ställa till barn, fanns inte de nedre två fälten, publik och inflytande, med, utan fokus var på relationsskapande och att stötta barnet i att få sin röst hörd. Under omarbetningarna som pågick under hösten 2025 formulerades ett inledande textavsnitt och ett avslutande dokumentationsstöd. Syftet med dessa texter är att skapa en tydligare helhetsstruktur för barnets delaktighet genom hela processen och framför allt hjälpa handläggare i att hantera barns uppgifter på ett sätt som stärker tillgången till publik och inflytande.

Barns delaktighet i familjerättsliga processer

Synen på barn påverkar på vilket sätt och i vilken utsträckning barn anses kunna vara delaktiga (Moses, 2008). Frågan om barnsamtalets syfte är ren informationsinhämtning eller om det också finns en idé om samtalet som en delaktighetsskapande praktik, kan leda till olika typer av samtal (Bell, 2016; Cashmore, 2011; Turoy-Smith & Powell, 2017). Det finns idag både svensk och internationell forskning om barnsamtal och hur barns delaktighet kan stärkas (Edman, Gustafsson, & Cuadra, 2022 & 2024; Houghton, 2017; Iversen, 2014;).

Inom det familjerättsliga området fyller samtal med barn ett tredubbelt syfte: att informera barnet, att tillgodose barnets rätt att komma till tals och att vara utredande. Många barn vars föräldrar befinner sig i vårdnadstvist har också upplevt våld i nära relationer (Eriksson & Näsman, 2011, Jämställdhetsmyndigheten, 2022). Upplevelser av våld och risk för fortsatt utsatthet är därmed en viktig dimension av samtalet. Riskbedömningsinstrumentet iRiSk som familjerätt Sydväst har utbildats i är utvecklat för att möta det behovet (Eriksson, 2025). Dessa strukturerade samtal har dock inte som primär funktion att skapa delaktighet eller att utforska barnets upplevelse av vardagen och separationen i allmän mening.

Barn som befinner sig i familjerättsliga processer kan leva i flera spänningsfält som påverkar deras vardag. Internationella studier indikerar att dessa barn ofta inte pratar med andra om sin situation och upplever föräldrarna som känslomässigt otillgängliga (Morag, Rivkin, & Sorek, 2012; Fitzgerald & Graham, 2011). Samtalen i familjerätten kan därför bidra till att förstå barnets perspektiv och livssituation, och det kan vara första gången barnet pratar om separationen – något som kan främja psykiskt välmående. Barns delaktighet kan därmed ses både som en skyddsfaktor, ett sätt att påverka sin egen situation och ett sätt att få sina rättigheter tillgodosedda (García-Quiroga, Loredó Herrera, Roig, González-Urbina, & Vallejo Correa, 2023).

Medan en barnavårdsutredning ska fokusera på det oron gäller, är familjerättens uppdrag att kartlägga hela barnets situation. Det kan röra hur separationen påverkar barnens känslor och beteendemässiga utveckling (Nielsen, Fallesen, & Gähler, 2025), förutsättningar för föräldraskap i våldskontext (Lapierre, Ladouceur, Abrahams, Vincent, & Frenette, 2024), eventuellt kopplat till psykisk ohälsa och beroende (Kaldal, 2010), ekonomisk utsatthet (Ulmestig & Eriksson, 2017), barns somatiska och psykiska hälsa (Bergman & Rejmer, 2017), otryggt boende, osäker migrationsstatus och andra omständigheter som behöver beaktas intersektionellt. Det ställer höga krav på den familjerättsliga utredningen och de få tillfällen till barnsamtal som ges.

På principiell nivå är riktlinjerna tydliga: barn ska inkluderas i familjerättsutredningar (MFOF, 2024). Däremot saknas metoder för utredning i allmänhet och barnsamtal i synnerhet. Det vi vet genom tidigare forskning är att barn inte upplever sig bli informerade eller lyssnade på (Eriksson & Näsman, 2011; Toros, 2021). Förutsättningarna för barn att komma till tals är villkorade av en rad faktorer, som förväntningar på kön, ursprung och ålder (Grim & Persdotter, 2021). Möjligheten till delaktighet påverkas också av strukturen på samtalet (Smith, Taylor, & Tapp, 2003; Rohrbaugh, 2007). När samtal genomförs är det avgörande för barns delaktighet på vilket sätt de genomförs, vilken information de får och hur, vilka frågor som ställs, i vilken utsträckning barn konsulteras om sin situation och inkluderas i beslut (Eriksson, 2023). Det gör skillnad i vilken information barn delger, om det som efterfrågas är fakta om händelseförlopp eller barnets emotioner (Fängström & Eriksson, 2020).

Rapportens syfte och disposition

Mot bakgrundsbeskrivningen ovan är behovet av metodutveckling avseende barns delaktighet i familjerättens barnsamtal stort. Syftet med den här rapporten är att redovisa erfarenheter från satsningen på metodutveckling i Familjerätt Sydväst i Stockholm genom projektet Barnsamtal i Familjerätt. Huvudsyftet med interventionen är familjerätten ska ta

ännu större hänsyn till barnets utsatthet i dessa livssituationer och att det ska leda till förbättrade bedömningar och förslag till domstolen i frågorna vårdnad, boende och umgänge från familjerättens sida. Rapporten är ett sätt att dokumentera hur arbetet har sett ut i praktiken.

Delvis bygger interventionen på lärdomar i den kunskapsinventering som gjordes initialt i projektet (Kazemi, 2026). Där undersöktes kunskapsfältet gällande delaktighet i barnsamtal inom familjerättsligt arbete, vilket sedan integrerades i metodutvecklingen med barnsamtal på enheten (se metodavsnittet). Utgångspunkten för den här rapporten är de professionellas upplevelse av att introduceras för och utveckla nya metoder som ska omsättas i nya arbetssätt, men också hur de ser på sina barnsamtal och övriga professionella praktiker, vad de ser som brister eller utmaningar och hur de resonerar kring barnsamtalens syfte.

Övergripande frågeställningar och underteman

- Hur kan barnsamtal i familjerättsligt arbete utvecklas för att stärka barns förutsättningar till delaktighet?
 - Hur upplevs de egna metoderna och arbetssätten?
 - Hur upplevs de nya metoderna och implementeringsarbetet?
- Hur kan familjerättens samtalsmetodik i barnsamtal bättre förstå/fånga barnets upplevelse av sin situation?
 - Vad beskrivs som specifikt för barnsamtal i familjerättsligt arbete?
 - Hur formuleras syftet med barnsamtal och innehållet i principen om barns delaktighet?

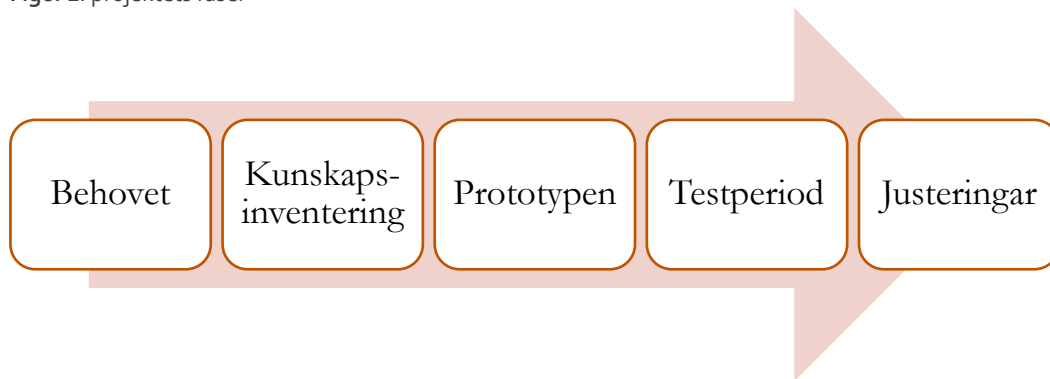
Även om detta är en processutvärdering med fokus på just processen, finns också ett intresse för ett före- och efter-perspektiv, där olika delmoment i studien undersöker hur de etablerade arbetssätten beskrivs i jämförelse med det nya arbetet med ikläm.

I det följande avsnittet presenteras projektets olika faser, följt av metod- och etikdiskussion. Därefter presenteras rapportens resultat. I den avslutande diskussionen presenteras några förslag som kommer ur arbetsgruppens egna reflektioner om verksamheten.

Projektet "Barnsamtal i Familjerätt"

Denna rapport utgör följeforskning kring ett specifikt projekt inom en familjerättsenhet i Stockholms Stad för vilket det söktes och beviljats medel från stiftelsen Allmänna Barnhuset. Projektet initierades av medarbetare på familjerätten och formulerades i dialog med enhetschef, gruppleddare och ansvarig forskare. Projektets faser kan beskrivas enligt följande:

Figur 2: projektets faser

Fas 1: Familjerättssekreterare formulerade ett behov av metodutveckling avseende barnsamtal och delaktighet. Flera medarbetare på enheten hade deltagit i olika utbildningar gällande barnsamtal, riskbedömningar, barn med neuropsykiatriska diagnoser etcetera. Det som saknades var dels frågan kring hur metoderna hänger ihop med delaktighet och dels en systematik och enhetlighet kring användningen av olika metoder. De två familjerättssekreterarna skissade fram ett eget frågebatteri med arbetsnamnet ”ikläm”, vilket blev utgångspunkten för projektet.

Fas 2: En kunskapsöversikt sammanställdes med forskning och metodlitteratur gällande barnsamtal och delaktighet i familjerättsligt arbete. Denna kunskapsöversikt sammanställdes i en separat rapport (Kazemi, 2026).

Fas 3: Med resultatet i rapporten från Fas 2 justerades frågebatteriet till en prototyp för ett metodstöd gällande barnsamtal i familjerättsligt arbete. Frågorna tematiserades och delades upp i två varianter; en för yngre och en för äldre barn. Frågorna åtföljdes av instruktioner och utvecklades med skalor i form av smileygubbar för olika känslotillstånd och andra emojis för att markera om något sker ofta eller sällan.

Fas 4: Under september till december 2025, hade samtliga medarbetare på enheten möjlighet att testa metodstödet. Initialt skulle denna fas pågå under en längre tid, men på grund av omständigheter kring ansvarig forskares situation och möjlighet till tidsplanering kortades perioden ner. Det innebar en större betoning på Fas 4 som en testperiod. Metoden var således inte färdigutvecklad, utan det var en prototyp som användes av medarbetarna och följdes upp utifrån användbarhet. Medarbetarna hade under perioden varierande ärendemängd där barnsamtal var aktuellt. Detta då några hade så små barn att det inte var relevant med samtal och några situationer föranledde att barnsamtal gjordes med iRiSk och inte ikläm. Några provade ikläm många gånger, andra några få gånger som huvud- eller medhandläggare och två handläggare som vanligtvis har utredande barnsamtal hade inte tillfälle att prova alls. Under den här perioden genomfördes också två workshops där samtliga medarbetare var inbjudna att delta. I dessa användes rollspel och fiktiva case för att öva på användning av ikläm och diskutera förbättringsförslag. Ikläm testades också i gruppverksamhet för barn med separerade föräldrar, för att få barns synpunkter på språket i frågorna och hur pass begripliga och användarvänliga de var. Tre barn i åldrarna 8, 11 och 17 år som inte var aktuella på enheten rekryterades som volontärer för simulerade samtal med en familjerättssekreterare. Samtalen filmades för att skapa ett material att ha som utgångspunkt vid utbildning och fortsatta samtal om metodutveckling. Även dessa barn tillfrågades om hur de uppfattade frågorna, som en form av expertpanel. Dessa moment var relativt ostrukturerade, men viktiga utifrån en tanke om att i möjligaste mån också inkludera barns röster och perspektiv på materialet.

Fas 5: Efter den initiala testperioden genomfördes enskilda intervjuer med samtliga deltagare – även de som arbetar med umgängesstöd och faderskap och därmed inte vanligtvis har utredande barnsamtal. Synpunkter på metodstödet inhämtades och justeringar gjordes. Bland annat lyfte flera deltagare att skalorna gick åt ”fel” håll, från ledsen till glad, vilket korrigerades. En medarbetare föreslog att det skulle finnas en bilaga med skalorna i stort format för att ha framme på bordet, vilket tillfördes. En del språkliga korrigeringar gjordes. Ytterligare justeringar gjordes efter att synpunkter inhämtats från etablerade

forskare inom fältet; förtydligande om åldersindelning, förtydligande om hur frågor ska väljas ut från frågebatteriet samt förändringar i ordningen som frågorna ställs för att skapa mer utrymme för relationsskapande initialt.

Det som redovisas i det följande är en genomgång av akter, intervjuer i grupp och enskilt som har gjorts på familjerättsenheten under testperioden samt en rubrik där övriga observationer och kontakter presenteras.

Metod: intervention och processutvärdering

Det finns olika metoder för utvärdering. Gemensamt är en systematisk process för att samla in och analysera information för att kunna bedöma kvaliteten, värdet, betydelsen eller nyttan av något. Utvärderingar kan göras efter att en metod har implementerats, för att jämföra med tidigare metoder som ett kriterium för värdering. Utvärdering kan också ske under tiden som något pågår i syfte att förbättra prestationer och fatta informerade beslut (Blom mfl, 2025, sid. 31). I det här projektet har arbetet med att utveckla barnsamtal följts. Enheten som har arbetat med projektet har velat få svar på om deras nya sätt att prata med barn höjer kvaliteten på verksamheten; blir barn mer delaktiga och blir utfallet av samtalet på något sätt bättre än tidigare? Dessa frågor rör kausalitet, att det finns ett direkt samband mellan ett specifikt sätt att genomföra barnsamtal och ett utfall, samt att denna relation ska gå att påvisa på ett tillförlitligt sätt (Sandahl & Peterson, 2025, sid. 52). En förutsättning för en sådan effektmätning är att metoden är definierad. Ofta görs sedan mätningar genom kvantitativa data eller experimentstudier. I det här projektet fokuseras därför på att undersöka vad det är som medarbetarna gör när de genomför barnsamtal, hur de ser på barnsamtalen och hur de utvecklar sin nya metod. Först när den nya metoden är väl definierad kan det bli aktuellt att utvärdera den i termer av måluppfyllelse och resultat. I denna tidiga fas av arbetet är det mer relevant att undersöka vad som upplevs som användbart och genomförbart i verksamheten.

Deltagande aktionsforskning (Participatory Action Research, PAR) är ett handlingsorienterat fält där forskaren gör en intervention i stället för att stå vid sidan av och betrakta ett fenomen (Greenwood, Whyte, & Harkavy, 1993). Det kräver ett nära samarbete mellan forskare och deltagare (i den här studien, familjerättssekreterare och chefer) och förutsätter en ambition att jämna ut maktasymmetrier. PAR är ett sätt att generera kunskap, där forskningsdeltagarnas erfarenhet och expertis är i fokus; både tyst kunskap och det som är explicit, både förgivettagna praktiker och det aktiva utförandet av nya interventioner. Syftet med en forskningsdesign där praktiker ges en så central position, är att kunna generera kunskap som blir relevant och användbar för praktiken, men också att dokumentera det som görs, men inte finns beskrivet. Begrepp som ”insider” och ”outsider” har använts för att beskriva denna relation, där praktiker anses ha en värdefull inblick i verksamheten och teorier ”inifrån”, medan forskaren kan bidra med överblick, kritiska perspektiv och som bollplank utifrån sin kompetens (Elden & Levin, 1991).

Dessa roller är schematiska. I det här projektet jobbade forskare och praktiker tillsammans, men gränsen mellan forskare och praktiker överskrids både genom att ansvarig forskare har flerårig yrkesbakgrund som socionom i socialtjänst, och genom att en av familjerättssekreterarna i projektets styrgrupp är disputerad i statsvetenskap och därmed har forskarkompetens. Nedan presenteras de centrala aktiviteter som mynnat ut i denna rapport:

Presentation av resultatet från kunskapsöversikten och genomgång av akter (september 2025)

Ansvarig forskare besökte arbetsgruppen för att presentera de stora dragen från kunskapsöversikten som gjordes som en förberedelse inför höstens arbete med barnsamtal. Dragningen innehöll teoretiska modeller om barns delaktighet samt resultat från internationella och svenska studier om hur barnsamtal används i familjerättsligt arbete och upplevs av professionella, föräldrar och barn.

Samma dag genomfördes en aktgenomgång. Varje medarbetare var instruerad att ta med sig tre utredningar för att gå igenom dessa med frågeställningar kring genomförande av barnsamtal. Genomgången av akter syftade till att få en ögonblicksbild av hur det såg ut på

enheten innan implementering av nya metoder för barnsamtal infördes. En brist vid genomgången var att ansvarig forskare inte var införstådd med att alla medarbetare inte arbetar med utredning, och att vissa medarbetare därför hade behövt mer tid för att bekanta sig med materialet som de var ålagda att granska.

Gruppintervjuer (september 2025)

Två gruppintervjuer genomfördes där fem respektive sex deltagare var med. Gruppintervjuerna leddes av ansvarig forskare med en semistrukturerad intervjuguide (bilaga 1). Syftet med gruppintervjuerna, liksom genomgången av akter, var att få en uppfattning om arbetsgruppens inställning i projektets startskede. Gruppintervjuer valdes som metod för att det kan ha som möjlig styrka att arbetsgruppen stimulerar varandra i samtalet, påminner varandra om olika saker och leder samtalet tillsammans på ett sätt som inte är möjligt för en utomstående forskare att göra.

Workshops (oktober-november 2025)

Under gruppintervjuerna lyftes behovet av stöd i form av workshops där arbetsgruppen skulle få tillfälle att öva och ställa frågor om implementeringen och utvecklingsarbetet med det egna frågeformuläret ikläm. Ansvarig forskare besökte därför arbetsgruppen vid två tillfällen. Ena workshopen fokuserade på sätt att ställa frågor, medan andra gången fokuserade på sätt att överföra information från intervjuer till dokumentation och utredningsdokument.

Testsamtal med barn i barnverksamhet (november 2025)

Delar av frågebatteriet användes, med föräldrars samtycke, vid ett tillfälle i en barnverksamhet där barn till separerade föräldrar deltar i gruppaktiviteter på olika teman. Barnen tillfrågades sedan kring vad de tyckte om frågorna.

Individuella intervjuer (december 2025)

När det gått några månader sedan projektets start, följdes medarbetarnas erfarenheter av att arbeta med barnsamtal upp med nya intervjuer. Den här gången genomfördes 11 individuella intervjuer. Fokus var följande frågor:

- Måluppfyllelse: upplever medarbetarna att ikläm fungerar så som det är tänkt?
- Användbarhet: hur upplevs ikläm givet medarbetarnas förutsättningar, behov och organisatoriska ramar?
- Förbättringspotential: identifieras områden där ikläm kan utvecklas?

Anledningen till att gruppintervjuer inte gjordes igen – även om det är ett mer tidseffektivt sätt för datainsamling – var flera. En möjlig effekt av gruppintervjuer är att dominant röster präglar samtalet och att alla inte kommer till tals eller uttrycker sig lika fritt. En annan risk är att sådant som är känsligt eller svårt kan vara svårt att dryfta inför kollegor. För att säkerställa att det skulle kännas tryggt att prata om sina erfarenheter, valdes individuella samtal. Även denna gång var det med utgångspunkt i en semi-strukturerad intervjuguide (bilaga 2). Intervjuerna varade i 30-60 minuter.

Övriga observationer och fältanteckningar

Vid de tillfällen då ansvarig forskare har besökt enheten, har fältanteckningar förts kring sådant som har kommit upp. Dessa anteckningar har kunnat integreras i det fortsatta arbetet, exempelvis genom frågor som ställts i intervjuerna. Familjerättssekreterarna har också ombetts att lämna in kopior på samtalsmallar för ikläm, för att det ska gå att se vilka frågor de valt att använda och vilka de strukit för att de upplevt som irrelevanta. De har även ombetts att maila ansvarig forskare sina omedelbara upplevelser, som en form av

processdagbok, där de antecknar upplevelser, vad som fungerar, inte fungerar, nya idéer och reflektioner. Det har inte varit många email av det slaget, men en handfull, vilka tillsammans med observationer och fältanteckningar utgör ytterligare underlag till rapporten.

Etiska överväganden

Etiska överväganden bör utgå från risken att studien är till men för deltagare eller andra personer. I det här fallet kan det vara relevant att ta i beaktande hur studien påverkar medarbetarna på den aktuella enheten, samt om det finns risk att deras brukare på något sätt tar skada. Det handlar om en avvägning mellan individers integritet å ena sidan och möjligheten att ett förbättrat arbetssätt utvecklas å andra sidan. Även om det för medarbetare kan innebära en utmaning med förändrade arbetssätt, kan det inte betraktas som risk eller men i den bemärkelse som forskningsetiska principer avser. För brukare är det främst en fråga om hur personuppgifter och känslig information hanteras. För detta finns etablerade rutiner inom familjerättens organisation. Det material som lämnats ut till ansvarig forskare har varit avidentifierat. Ansvarig forskare har beviljats tillstånd från etikprövningsmyndigheten med diarienummer 2024-00503-01 för att studera barns delaktighet i familjerättsliga processer. Ljudinspelningar från intervjuer har raderats när transkriberingar gjorts och transkriberingar av intervjuer samt annan dokumentation sparas enligt rutiner, i ett låst skåp på institutionen för socialt arbete vid Marie Cederschiöld högskola.

Resultat

Utformning av ikläm

Några av de studier som presenterades i kunskapsöversikten Berätta Mer! kom att bli viktiga inspirationskällor i arbetet med att utveckla ikläm från den ursprungliga listan över frågor till en modell med en specifik struktur, hjälptexter och dokumentationsstöd (Kazemi, 2026). I det här avsnittet presenteras några av de centrala resonemang som ligger till grund för frågebatteriet som användes som prototyp under hösten 2025.

Barnsamtalets struktur och innehåll

En grundläggande utgångspunkt för ikläm är att ge handläggare på familjerätten verktyg för att utforska barns egna upplevelser i högre grad än tidigare. En dansk studie beskriver hur socialarbetare tenderar att utgå från vuxna som norm och använda barn för att bekräfta eller dementera det vuxna har sagt (Alminde, 2024). Denna erfarenhet fanns hos initiativtagarna till ikläm. Det blev därför viktigt att hitta sätt att centrera barns erfarenheter och kunskap om sitt liv och vardag med separerade föräldrar i konflikt.

Ett strukturerat arbetssätt kan underlätta för barn att komma till tals om sin vardag i allmänhet och om sina åsikter i vårdnadstvisterna i synnerhet (Morag, Rivkin, & Sorek, 2012). Ett barnsamtal bör i regel ha en inledning, ett huvudsakligt moment och en avslutning (Stahl, 2010). Inledningsvis behöver barnet information om den familjerättsliga processen och samtalets premisser, såsom anmälningsplikt och vad som kommer rapporteras till domstol. Barn 8-10 år som är välinformerade om den juridiska processen, tenderar att ge mer detaljerade och korrekta svar om tidigare händelseförlopp (Nathanson & Saywitz, 2003). I samtalets inledning behövs också klargöranden om vad som förväntas av barnet – alltså riktlinjer för just det här samtalet (Hershkowitz, 2011). Exempel på sådana riktlinjer kan vara att förklara att det går bra att säga ”jag vet inte” när barnet inte vet svaret, hellre än att hitta på ett svar (Saywitz, Camparo & Romanoff, 2010). Det handlar både om att fokusera på att tala sanning och att öppna upp för att barnet kanske inte vet svaret eller ens förstår frågan som ställs, och då behöver kunna kommunicera det.

Under samtalets huvuddel ska de familjerättsliga frågorna vara i centrum. Det är viktigt för barnet att inledningen inte tar för mycket tid, för då riskerar barnet att tappa uppmärksamhet och ork när det kommer till de viktigaste frågorna (Hershkowitz, 2011). Baserat på flera studier och handböcker punktades följande teman upp som relevanta för samtalet (Rohrbraugh, 2007; Saywitz, Camparo, & Romanoff, 2010; Stal, 2010; Turoy-Smith & Powell, 2017; Stylianou & Ebright, 2021).

Kontextuella faktorer:

- Relation till föräldrarna och upplevelse av föräldrarnas omsorgsförmåga.
- Föräldrarnas konfliktnivå, barnets upplevelse och hur barnet påverkas.
- Organisering av vardagen, kontinuitet för barnet gällande skola, kompisar, aktiviteter, kalas, etc.
- Flexibilitet i kontakt eller umgänge med föräldrarna utifrån barnets behov och önskemål.
- Umgängesschema utifrån barnets behov eller föräldrarnas?

Individuella faktorer:

- Barnets fysiska och psykiska mående, ångest, sömnsvårigheter etc.
- Barnets känslö- och beteendemässiga utveckling, exempelvis skuld känslor eller lojalitetskonflikt, strategier för att navigera mellan föräldrarna eller hantera konfliktsituationer.
- Barnets egen motståndskraft och inre arbetsmodell.

Avslutningsvis behöver barnet en sammanfattning av vad som har sagts, hur det ska användas, samt konkreta frågor om sina önskemål. Om barnet tar tydligt parti för en av föräldrarna, kan fördjupande följdfrågor ställas utan att barnet ifrågasätts:

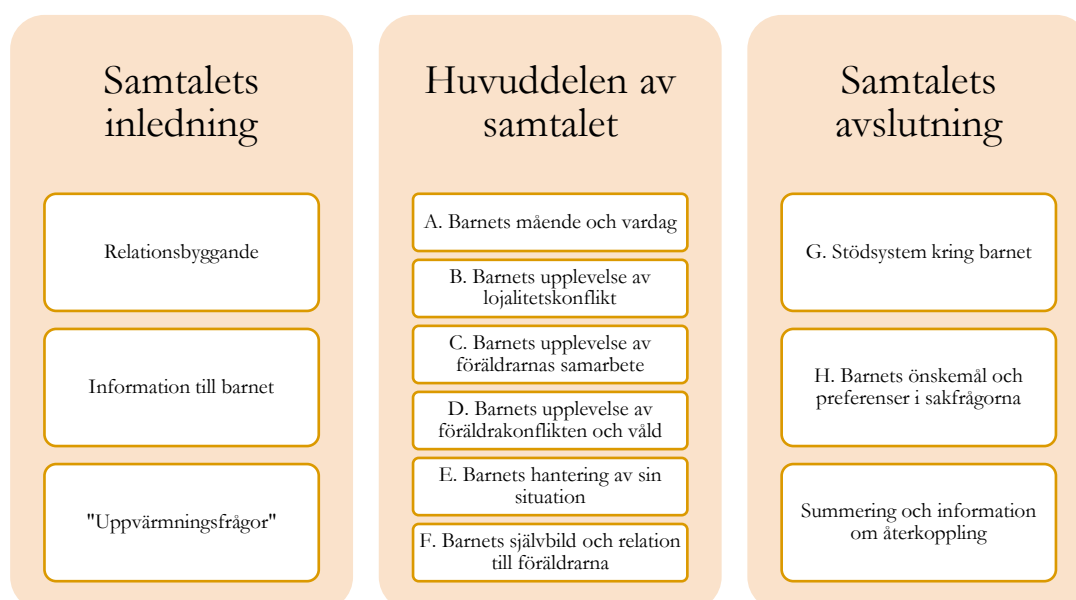
Hur kom du fram till det?

Hur tror du att din [syskon] tänker?

(Saywitz, Camparo & Romanoff, 2010 sid. 555):

En central utgångspunkt för ikläm är att barn är kapabla att göra moraliska bedömningar kring rätt och fel, bra och dåligt, men det kan vara svårt för professionella att veta hur de ska agera för att på bästa sätt stötta barn om de berättar något som är svårt eller kan få jobbiga konsekvenser (Wheeler, 2019). För familjerättens medarbetare handlar det om att ha en kapacitet att både ge barn omsorg och skydd, möjliggöra delaktighet och se barn som rättighetsbärande subjekt samt att se barn som kunskapskällor med egen moralisk kapacitet, vars perspektiv och erfarenheter är nödvändiga för att kunna göra en bedömning om barnets bästa. Med utgångspunkt i detta skapades en struktur för ikläm med en kort inledning, följt av en huvuddel med flera underteman och en avslutning där barn ges möjlighet att föra resonemang kring vad som blir bra för dem och varför.

Figur 3. Översikt över samtalets delar i ikläm

Att använda emojis och smileygubbar

När frågebatteriet ikläm formulerades var en fråga hur de rent visuellt kan göras för att underlätta för barn. En ambition var att komma bort från vuxencentrerade myndighetsformulär. I en studie från USA presenteras erfarenheter av arbete med frågeformuläret *the Query Grid* (QG). Det har utformats i syfte att underlätta forensiska

intervjuer med barn, för att undvika att samtalsledaren påverkar barnet och genom att erbjuda en struktur med minimalt ledande i frågor (Garber, 2007). Metoden går ut på att måla upp rutor på ett papper, där barnet får beskriva sina känslor kopplade till olika sammanhang och relationer (skola, vänner, specifika familjemedlemmar). Det förutsätter således en förkunskap om barnets situation hos samtalsledaren, för att kunna ställa relevanta frågor.

Figur 4. Exempel på hur känslor ritas upp och sedan relateras till information som fylls i rutorna (Garber 2007, sid. 6).

Barnets namn och datum	 Glad	 Ledsen	 Arg	 Rädd
[Plats 1] fotbollen	När mitt lag vinner	När mitt lag förlorar	När Kalle glidackelar	Vet inte
[Plats 2] skolan	När det är pannkakor	När jag inte har någon att vara med	När fröken är orättvis	När niorna skriker
[Plats 3] Hemma	När jag går ut med hunden	När mamma är ledsen	När jag måste gå upp tidigt	När det knackar på dörren

För att effektivisera lära-känna-perioden av samtalet används modellen som ett sätt att bryta isen och undersöka barnets kapacitet och förståelse för samtalsledarens frågor. Man börjar med en potentiellt positivt laddad miljö (baserat på annan information om barnet) och ställer fyra följdfrågor som kartlägger olika känslor i den kontexten:

Vad får dig att känna dig [glad, ledsen, arg, rädd] i X-kontext? (Garber, 2007, sid. 7)

Formuläret är utformat i förhållande till vad barnet kan förväntas prata om (situationer där de var glada, ledsna, arga och rädda i konkreta sammanhang), snarare än öppna narrativ som ”hur har du det hemma?” Modellen har tagits för inspiration till ikläm, genom att konkreta frågor ställs och smileygubbar används för att hjälpa barnet att peka på en känsla i olika kontexter. I ikläm har det dock designats som skalfrågor för att vid ett första samtal mer göra en screening över vilka känslor barn förknippar mest med det aktuella sammanhanget. Att använda smileygubbar för att hjälpa barnet att uttrycka sig är i linje med användning av känslkort eller nallekort, som är väl etablerade metoder inom socialtjänstens barnsamtal (Rejmer & Bergman, 2019, sid. 76). Samma sätt att ställa frågor används inledningsvis och avslutningsvis för att fånga barnets uppfattning av själva samtalet:

Figur 5. Exempel från ikläm.

Hur känns det att vara här idag?

Dåligt

OK

Jättebra

Att fråga barnet hur det känns att vara på Familjerätten och vilken information barnet har fått om varför samtalet äger rum är viktigt för att få syn på både vad barnet vet om den familjerättsliga processen och hur det upplevs. Genomgående är ikläm uppbyggt på att varva raka frågor med begränsade svarsalternativ med öppna följdfrågor. Till mer komplexa teman finns också hjälptext som ska stötta samtalsledaren i att göra det begripligt för barnet vad som efterfrågas och varför.

Figur 6. Exempel från ikläm.

*Många barn beskriver trygghet som att inte vara orolig, eller att allt är som vanligt på ett bra sätt. Att veta att de vuxna tar hand om en. Det kan vara att:
kunna lita på vuxna och att de hjälper en och skyddar en när det behövs.
veta vem som hämtar från förskola/fritids.
ha sitt gosedjur i sängen på kvällen så att man känner sig lugn.*

Känner du dig trygg hos [förälder 1]?

Sällan

Ibland

Ofta

Aldrig

Hur kommer det sig att du känner så?

I exemplet ovan beskrivs först vad som menas med ordet trygghet. Här används en normaliserande strategi där det refereras till ”många barn” för att inge barnet en känsla av acceptans och att barnet inte är ensamt om sina upplevelser. Frågan har emojis som representerar aldrig, sällan, ibland eller ofta – något som går igenom tillsammans med barnet vid samtalets inledning och återkommer genom hela dokumentet. Att ett barn svarar ”ibland” kan bli diffust och otydligt. Därför är det bra att definiera vad som menas med det, om det är en gång i veckan eller en gång om året. Oavsett vad barnet svarar, finns möjlighet att ställa öppna följdfrågor som öppnar upp för barns egna initiativ, att styra samtalet i den riktning som de vill.

Sammanfattningsvis kan det sägas att den prototyp som användes under testperioden (fas 4) av projektet utformades med grund i ett upplevt behov inom praktiken. Frågorna bearbetades med stöd i aktuell forskning om barns delaktighet genom barnsamtal. De flesta metoder som beskrivs i studierna som presenteras i rapporten Berätta mer! har studerats kvalitativt, där medarbetare, barn och föräldrar har intervjuats eller på andra sätt tillfrågats om sin upplevelse. Det saknas i hög grad storskaliga effektstudier där en metod utvärderats för att visa evidens på att den verkligen fungerar. Det kan delvis förklaras med att det är

komplikerat att peka på att något ”fungerar” i denna kontext: är det antal minuter barnet pratar som ska mätas, vad barnet säger, eller hur mycket inflytande barnet får i beslutsprocessen? Kvalitativa studier besvarar inte frågan om en metod är bra eller dålig, om den är effektiv eller inte, men de ger oss kunskap om hur metoden upplevs av de som använt den och ett brukarperspektiv som är viktigt vid fortsatt metodutveckling.

Aktgenomgång (september 2025)

I aktgenomgången 2025-09-16 deltog 15 medarbetare, varav en enhetschef och en gruppleddare. Totalt gick arbetsgruppen igenom 44 ärenden, varav 10 var upplysningar.

Genomgången ger en överblick över ärendena som handläggarna arbetar med. Exempelvis framgår att de flesta barn är 6-12 år. Det reflekterar eventuellt att när urval av utredningar har gjorts, så har i huvudsak de där barnsamtal har genomförts valts ut, eftersom ingen klickat i alternativet barn 0-2 år. Uppgifter om våld förekommer i en överväldigande majoritet av ärendena, oftast genom att föräldrar själva har berättat. Detta är i linje med nationell och internationell forskning om förekomsten av våld i nära relationer mellan föräldrar som är aktuella i vårdnadstvister. I 17 ärenden berättar även barnen om våld och i 9 ärenden finns en polisanmälan.

Vad gäller antal barnsamtal är det vanligt med 1-2 samtal per ärende, även om det förekommer 3 eller fler samtal i en relativt stor andel av ärendena. Här förtydligar gruppleddare under mötet att det kan vara otydligt vad som räknas som ett barnsamtal, om det också är att träffa barn under hembesök, eller om man endast ska räkna specifika former av samtal. Detta förtydligades inte innan genomgången och lämnar därför en vaghet i hur uppgifterna ska tolkas.

På frågan om någon metod eller verktyg har använts för barnsamtalen är svaret nej för 15 ärenden och ja för 26. Även här gjordes det inget förtydligande av vad som kan vara verktyg, utan det lämnades öppet för att få deltagarnas egen uppfattning om vad som är ett verktyg eller en metod och vad som bör inkluderas. I fritextsvar uppgav de: Cafcass (2), känslkort (2), tejpfigur, tre hus (5), trassel (6), rita och måla fritt, måla kring ett minne från kärnfamiljen, barnanpassade frågor, informationsbroschyr, tidslinje, ”det här vill jag berätta, önskehus (ev. samma som tre hus), nätverkskarta, egen kallelse till samtal, ord & bild för återkoppling av förslag till beslut (2), frågor anpassade utifrån föräldrars konflikt och våld.

På frågan om anpassningar har gjorts baserat på barnets funktionsnivå eller ålder svarar de flesta att det har gjorts. I rummet under pågående aktgenomgång öppnades ett samtal där medarbetare beskrev att anpassningar alltid görs vad gäller språket och vilka frågor som ställs och att det är svårt att dra en gräns mellan det och att särskilda anpassningar skulle göras utifrån specifika behov. På följdfrågan om vilka anpassningar som har gjorts är det just språket som är i centrum, där det vanligaste är språkliga justeringar eller anpassningar av frågor karaktär (11). På temat språk tas även tolk upp (2) Deltagarna uppger vidare att de använt en åldersanpassad broschyr (2), visuellt material eller bildstöd (2), träffat barnet på annan plats, träffat barnet digitalt, använt material som nallekort (2), emojis (2), stressboll för att anpassa samtalet utifrån barnets ålder och behov. Trassel nämns även på denna punkt (2). Material som nallekort, emojis samt stressboll har använts för att för att anpassa samtalet utifrån barnets ålder.

Slutsatser om aktgenomgången

Det aktgenomgången visar är att barnsamtal är en integrerad del av arbetet med såväl vårdnadsutredningar som samarbetssamtal. Familjerättens medarbetare gör barnsamtal, ofta flera stycken, och genom dessa samtal ges barn möjlighet att komma till tals. Det framgår dock inte av den här genomgången vad som görs under samtalstillfället. Dessa uppgifter kan dock vara relevanta att ha med i en framtida jämförelse, för att se om något har förändrats i

vilka barn som man har barnsamtal med, vilka metoder som används och anpassningar som görs.

Gruppintervjuer (september 2025)

Samma vecka som aktgenomgången genomfördes två gruppintervjuer. Alla handläggare på enheten deltog, men inte de två som varit initiativtagare för ikläm och inte heller gruppchef eller enhetschef. Bedömningen som gjordes i samråd var att deras närvaro skulle kunna påverka hur pass fritt och kritiskt grupperna skulle känna sig att prata.

Inför gruppintervjuerna förbereddes informationsbrev med skriftligt samtycke. Intervjuerna utgick från en semi-strukturerad mall med specifika frågor (bilaga 2). I den första gruppintervjun var det fem deltagare, i den andra sex personer. Fördelen med intervjuer i grupp jämfört med individuella intervjuer är att arbetsgruppen kan diskutera sina erfarenheter och sin situation på ett ganska ostrukturerat sätt där de bygger vidare på varandras uttalanden och tar upp sådant som är relevant utifrån deras vardag. Varje intervju varade i lite mer än en timme. De spelades in och transkriberades. Transkriberingarna kommer att förvaras i avidentifierade utskrifter vid Marie Cederschiöld högskola i enighet med god forskningssed (Vetenskapsrådet, 2024).

Slutsatser från gruppintervjuer

För att vara två möten på drygt en timme var, kom det fram mycket information om arbetsgruppens situation, upplevelser och utmaningar vid dessa gruppintervjuer. För det fortsatta arbetet i projektet var följande punkter centrala:

Måluppfyllelse

Deltagarna hade i de flesta fall ännu inte provat på att använda ikläm i barnsamtal. De hade höga ambitioner för sina barnsamtal och projektet med att förändra arbetssätt väckte viss oro i relation till att vara bra på att hålla samtal under tiden som de lär sig en ny metod. Det uttrycktes förhoppningar om att enheten nu ska jobba mer likartat och enhetligt och att ikläm ska underlätta för medarbetarna när de presenterar för föräldrar och tingsrätt hur barnsamtalen har gått till.

Användbarhet

Två teman lyftes kopplat till ikläms användbarhet. Det ena gällde stöd till dokumentation, där det uttrycktes farhågor kring att få fram mycket information, men inte veta hur urval ska göras i den skriftliga presentationen. Det andra gällde centrering av barnet, där medarbetare självkritiskt menade att tidigare arbetssätt tenderat att fokusera på de vuxna och att det här var ett sätt att bryta det. Deltagare beskrev också att ikläm skulle kunna vara mer användbart än andra strukturerade metoder i och med öppenheten till att välja ut eller välja bort frågor samt att ställa följdfrågor för att kunna anpassa samtalet.

Förbättringspotential

Eftersom grupperna ännu inte arbetat med ikläm var det svårt för de flesta att säga något om hur det blir i praktiken och vad som kan förbättras. På en övergripande verksamhetsnivå önskades mer tid för reflektion kring barnsamtal i grupp, mer förberedelsestid inför barnsamtal för att kunna sätta sig in i nya formulär och stöd i att dokumentera barnsamtal.

Individuella intervjuer

När individuella intervjuer gjordes i december 2025 hade de flesta av de 11 deltagarna testat ikläm. I intervjuerna ställdes först frågor kring vad som är viktigt med barnsamtal, hur de

känner inför att arbeta med strukturerade metoder generellt och sedan frågar separat om deras erfarenheter av iRiSk respektive ikläm, med fokus på det senare. En generell observation vid jämförelse av de två intervjutillfällena är att det vid det första tillfället uttrycktes en tydligare säkerhet kring att genomföra barnsamtal, medan det i de enskilda intervjuerna var mer trevande och fler som beskrev barnsamtal som något svårt och utmanande. Samtidigt fanns det vid gruppintervjuerna en tydligare oro kring att börja med nya arbetssätt, en oro över att inte lyckas med barnsamtal som var betydligt svagare i de individuella intervjuerna. När medarbetarna hade sett och bekantat sig mer med ikläm verkar farhågorna ha minskat. Kanske är dessa skillnader konsekvensen av att ha diskuterat den egna praktiken under en termin. Det kan också vara resultatet av att tala enskilt och i grupp. Enskilda intervjuer ger större utrymme för var och en att vända och vrida på perspektiven, vilket kan ge mer motsägelsefulla svar från samma individ, att å ena sidan vara skeptisk och å andra sidan hoppfull. Förändringsprocesser upplevs sällan entydigt som positiva eller svåra, utan ger ofta upphov till mer komplexa tankar och känslor.

Slutsatser från individuella intervjuer

Vid de individuella intervjuerna var fokus dels den egna erfarenheten av professionella barnsamtal i allmänhet (vad är viktigt? hur gör man?) och dels intryck och tankar om metodutvecklingsarbetet som pågått på enheten under hösten. Det framstår som tydligt att det finns ett engagemang och att barnsamtal uppfattas som ett viktigt moment i arbetet för att göra barn delaktiga. Det finns en vilja inom arbetsgruppen att utvecklas och en öppenhet för att dela med sig av sådant som har varit svårt eller förbättringsförslag utifrån att ha testat ikläm.

Måluppfyllelse

De medarbetare som har testat ikläm beskrev att det som metod svarar på behovet att genomföra barnsamtal på ett mer likartat sätt, vilket beskrevs som positivt utifrån rättssäkerhet. Bland annat lyftes att ikläm underlättar att ställa frågor om svåra upplevelser, men också att frågorna hjälper barn att konkretisera när de beskriver sin vardag och situation. De som inte arbetar med utredning var mer tvekande inför om och hur ikläm kan användas på deras arbetsuppgifter.

Användbarhet

Ikläm beskrivs delvis som likt de egna strukturerna som medarbetarna har haft. De känner igen sätt att formulera frågor och att strukturera samtal med inledning, huvuddel och avslutning samt att förtydliga samtalets premisser. De beskriver det som möjligt att integrera det som en metod i verksamheten, både utifrån användbarhet och genomförbarhet inom organisationen.

Förbättringspotential

En rad konkreta förslag på förändringar/förbättringar i formuläret lyftes i intervjuerna, vilket sedermera användes till justeringar av prototypen till den färdiga produkten för ikläm. Medarbetarna hade fortsatt önskemål om "hållande" och att det arbete som har påbörjats inte ska "tappas" när projektiden är över. De tog även upp flera andra områden där arbetet med barns delaktighet kan förstärkas.

Observationer och fältanteckningar

Utöver de tillfällen som redovisats ovan, med gruppintervjuer och individuella intervjuer, har anteckningar förts kontinuerligt, exempelvis under/efter workshops, efter samtal med medarbetare som testat ikläm tillsammans med brukare i barnverksamheten och i samband med att medarbetare har skickat e-post till ansvarig forskare om sina upplevelser. Dessa anteckningar är mer ostrukturerade än intervjuerna. Nedan återges några observationer och reflektioner som kan ha betydelse för rapportens syfte.

Testintervjuer i barnverksamhet

Familjerätt Sydväst har en gruppverksamhet för barn som träffas sex gånger under en termin. Varje träff har ett tema som de arbetar utifrån, med den övergripande gemensamma nämnaren att det är barn till separerade föräldrar. I denna barngrupp användes delar av frågeformuläret ikläm vid två träffar. Barnen och deras vårdnadshavare informerades om att Familjerätt Sydväst arbetade med metodutveckling och att medarbetarna gärna ville testa hur barnen uppfattade frågorna. Det var samma medarbetare som höll i båda träffarna och återkopplade via e-post till ansvarig forskare. Det var även samma barngrupp vid båda tillfällena.

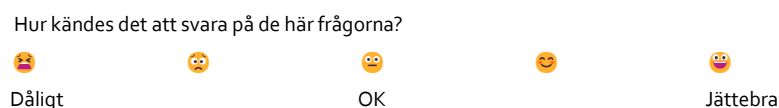
Barnen fick frågor om mående, rutiner och om de får vara med och bestämma, men också om hur barnen upplevde föräldrarnas konflikter. Barnen fick sedan frågor om hur de tyckte att det var att svara på de här frågorna. Medarbetarna fick feedback gällande språkliga formuleringar och vad som upplevdes som svårt att förstå eller som kunde formuleras annorlunda. Barnens respons på hur de upplevde det att svara på frågorna var överlag positiv. Medarbetarna som höll i testsamtalen upplevde också att barnen svarade väl och i ett fall, att de fick reda på saker om barnet som kanske inte hade framkommit annars.

Brukarperspektivet

I etikprövningen inför detta projekt inkluderades möjligheten att familjerättssekreterare skulle spela in barnsamtal, för att dessa skulle analyseras. En bedömning gjordes under hösten att det vore bättre att vänta med sådana inspelade samtal tills senare, när den första prototypen av ikläm har testats, en form och användningssätt har definierats och detta har integrerats i verksamheten. Av samma anledning har intervjuer med barn om deras upplevelser inte gjorts. Det finns en etisk dimension här, där barns delaktighet och synpunkter å ena sidan väger tungt, men där förväntningar på när och hur barn ska inkluderas också behöver reflekteras kring kritiskt, så att man inte tar med barn i projekt som alibi, för att kunna checka i en box och utan en utvecklad idé om syftet med deras deltagande.

För att ändå få en uppfattning om hur barn som haft barnsamtal med ikläm har upplevt det, har värderingsfrågan i slutet av dokumentet undersökts.

Figur 7. Exempel från ikläm.

Medarbetare i projektets styrgrupp har räknat antal samtal där ikläm har använts, antingen i sin helhet eller delvis. Det gäller både utredning, snabbupplysningar och i viss mån i andra ärenden. Totalt uppskattas ikläm ha använts i 24 samtal. De två medarbetare som har ingått i styrgruppen har uppfattningen att det vanligaste har varit att barnen har valt den gladaste eller den näst gladaste smileygubben på en sista frågan. Det skulle kunna mätas mer exakt i framtida uppföljningar. Medarbetarna rapporterar också att flera barn har uttryckt att de har tyckt att det har varit bra eller kul att prata med utgångspunkt i formuläret. Det är en indikation på att frågebatteriet uppskattas av en del barn, men bör

också följas upp. När värderande frågor ställs till barn i en sådan här situation, där motparten är vuxen och myndighetsperson, ska svaren tolkas försiktigt. Barnen kanske inte vill eller vågar säga något negativt till sin handläggare under en pågående process. Detta är sådant som bör följas upp vid kommande utvärderingar genom att barn inkluderas i studien. Det kan tilläggas att barnens utlåtanden i kombination med medarbetarnas uppfattning om de aktuella samtalsituationerna inte ger några specifika skäl att misstro barnen eller ifrågasätta tillförlitligheten i de här fallen.

Andra observationer och anteckningar

Under hösten har engagemanget varit stort i gruppen. Det har uttryckts i förslag på förändringar och förbättringar i ikläm och i arbetet i bredare bemärkelse. Upplevelser av framsteg och lyckade arbetssätt har formulerats och delats. Följande citat är från ett e-postmeddelande.

...fick väldigt bra feedback av 7-8-åring när jag använde det här senaste ("Har du inga fler frågor? Det här var jättekul!" 😊) Han orkade med i stort sett hela men valde att inte svara på några frågor, tyder för mig på att det funkar utmärkt och lämnar tydligt handlingsutrymme åt barnen att själva äga vad de berättar om och hur.

Erfarenheten att det är "kul" med ett formulär är något som flera tar upp. Medarbetarna i projektets styrgrupp föreslog att en kort filmatisering av ett barnsamtal skulle göras för att ha i utbildningssyfte och som underlag för kollegial reflektion. De barn som medverkade var inte aktuella hos familjerätten, utan amatörskådespelare. Även de tillfrågades om vad de tyckte om frågorna och sättet de var formulerade, som ett led i att inhämta åsikter från så många barn som möjligt under processen.

Sammanfattningsvis kan det konstateras att frågan om barnsamtal verkar upplevas som viktig och engagerande, även om det också funnits viss tveksamhet kopplat till att arbeta med strukturerade metoder generellt och kanske som reaktion på en förändring. Graden av skepsis i gruppintervjuerna ska inte överdrivas i proportion. Det är dock viktiga upplevelser att ta hänsyn till liksom det allmänna intrycket att arbetsgruppen var positiv till ikläm och metodutvecklingsarbetet under hösten. Gruppens feedback och förbättringsförslag togs emot och integrerades i ikläm. De återkommande tillfällena att "stöta och blöta" verkar ha bidragit till att skapa en känsla av relevans och engagemang. Flera tog upp önskemål om att det ska fortlöpa, så att projektet inte rinner ut i sanden.

Slutsatser

Syftet med denna rapport har varit att redovisa erfarenheter från ett pågående metodutvecklingsarbete med fokus på barns delaktighet i familjerättsliga barnsamtal. Eftersom studien har genomförts som en processutvärdering har ambitionen inte varit att mäta effekter eller fastställa resultat i termer av ”bättre” barnsamtal, utan snarare att synliggöra hur interventionen har gått till (alltså hur ikläm blev till) och hur implementeringsprocessen har upplevts. I denna avslutande diskussion knyts rapportens centrala teman samman och några övergripande slutsatser och utvecklingsområden diskuteras.

Rapportens första övergripande frågeställning rörde hur barnsamtal i familjerättsligt arbete kan utvecklas för att stärka barns förutsättningar till delaktighet. I den här rapporten visas att deltagande aktionsforskning, eller Participatory Action Research (PAR) kan vara en form för att arbeta med metodutveckling. I det här specifika fallet kom initiativet från praktiken och det var medarbetare som var drivande i att formulera behovet av metodutveckling – vilket troligtvis bidrog till att öppna dörrar till verksamheten och övriga medarbetare.

Rapporten visar att utvecklingsarbete inte enbart handlar om att införa nya metoder, utan om att synliggöra och gemensamt formulera sådant som redan görs. Många av de moment som lyfts som centrala för barns delaktighet, såsom sammanhangsmarkering, information om rättigheter, relationsskapande och anpassning efter barnets mognad, är välkända inom forskningen och praktiseras redan i verksamheten utan att det är explicit uttalat. Det första utkastet av ikläm kompletterades och omarbetades sedan genom att intressanta resultat från internationell forskning användes som stöd. Ansvarig forskares bidrag i metodutvecklingsprocessen var i detta första skede att bidra med en kunskapsöversikt där metoder för barnsamtal i familjerätt presenterades och diskuterades. Med avstamp i befintlig kunskap om barnsamtal och delaktighetsforskning kunde sedan kritiska frågor och konstruktiv feedback ges till utvecklingen av ikläm och medarbetarna som testade det. Detta ägde rum både inom styrgruppen, där två medarbetare, en gruppledare och en enhetschef ingick, och genom workshops och besök till hela arbetsgruppen.

Utifrån rapportens innehåll kan det konstateras att det finns en professionell trygghet inom arbetsgruppen, där medarbetarna – lite beroende på antal år i yrket – uttrycker att de känner sig kompetenta och kapabla när det kommer till barnsamtal. I intervjuerna blir detta något tudelat, eftersom det också finns en självkritik och upplevd avsaknad både av specifika metoder som svarar mot verksamhetens behov, och samsyn kring vad som egentligen är ”rätt” metod. Medarbetare beskriver att de har en egen struktur och ett eget sätt att ställa frågor som har utvecklats över tid och baseras på utbildningar och erfarenhet. En effekt av det här metodutvecklingsarbetet har varit att de har fått sätta ord på vad de gör och varför, samt att ta del av varandras perspektiv – något som har uppskattats av de flesta.

För vissa medarbetare innebär ett strukturerat arbetssätt med en frågemall en trygghet och ett stöd som underlättar att ta upp svåra frågor och säkerställa likvärdighet. För andra möts det med ambivalens, där vinster kan ses i teorin, men där ett formulär i praktiken ses som ett hot mot det relationella hantverket och den professionella autonomi. Dessa uppfattningar hade sannolikt uttryckts oavsett vilken strukturerad metod det än gällde. Att det funnits en viss tveksamhet hos delar av arbetsgruppen inledningsvis kan förstås på flera sätt. Dels finns det olika traditioner inom socialt arbete gällande samtalsmetoder, där individer kan känna varierande grad av entusiasm inför strukturerade metoder. Dels är det välkänt inom implementeringsforskning att nya metoder och projekt kan mötas med mer eller mindre motstånd beroende på var gruppen befinner sig när projekt inleds. Upplevelser

av tydlighet, att veta vad som förväntas och hur införlivandet av det nya ska gå till, är viktiga, liksom att hantera risken för förändringströtthet. Socialt arbete utförs i en socialpolitisk kontext där ny lagstiftning och ny forskning ständigt ställer krav på att verksamheterna uppdateras, och det är en utmaning. För den som känner sig instinktivt skeptisk till strukturerade arbetssätt, kanske det blev ett jobbigt år att implementera flera olika. Denna ambivalens kan också förstås som en del av en lärandeprocess, där det är vanligt med lite mer motstånd eller ovilja i början. I den här gruppen har även de mer skeptiska individerna varit positiva och deltagit aktivt också, vilket bör sägas för att balansera och visa att flera känslor kan finnas samtidigt hos samma person. Det kan också tolkas i relation till höga ambitioner, som för vissa artikuleras i en strävan efter att skapa utrymme för barnets fria berättelse, medan andra betonar vikten av att systematiskt säkerställa att barnets livssituation belyses ur flera relevanta perspektiv för att få fram nödvändig kunskap till bedömning och beslut. Det finns ingen egentlig motsägelse mellan de två och därför kunde flera deltagare pendla mellan dessa positioner.

Den andra övergripande frågeställningen rör hur familjerättens samtalsmetodik i barnsamtal bättre kan användas för att förstå/fånga barnets upplevelse av sin situation. Här tar medarbetarna upp komplexiteten i det familjerättsliga fältet, där barnen de möter ofta förhåller sig till den rättsliga processen och potentiella konsekvenser för föräldrarna. Detta samtidigt som barnen generellt, enligt medarbetarna, lever med påtaglig inverkan av vårdnadstvisterna i sin vardag. Även om föräldrarna sedan många år inte bor tillsammans och inte ens träffas, finns ett latent hot som många barn parerar på olika sätt. Det kan handla om hur barn får sina grundläggande behov tillgodosedda avseende känslomässig trygghet och materiell omsorg. Vidare kan det handla om när och vad barnet får inflytande – exempelvis i frågor om umgänge eller bytesdagar för dem som har växelvis boende. Här har arbetsgruppen gemensamt bidragit till att formulera konkreta frågor om barns vardag för att få fatt i barnets upplevelse, både i förhållande till den rättsliga tvisten och i förhållande till föräldrars omsorgsförmåga.

Medarbetarna som har deltagit i projektet har formulerat ett behov, svarat på det genom att skapa en metod, informerat den om befintlig vetenskaplig kunskap, testat den och sedan gjort justeringar baserade på dessa erfarenheter. Den övergripande slutsatsen är att det finns ett upplevt behov av att skapa en struktur för barnsamtal i familjerätt, och att ikläm blev till som ett svar på det behovet. Den prototyp som har testats har upplevts som användbar av både medarbetare och brukare och en implementering under den kommande perioden framstår som genomförbar givet arbetsgruppens engagemang i frågan.

Rekommendationer

Mot bakgrund av vad som har presenterats i rapporten följer här ett antal rekommendationer för det fortsatta metodutvecklingsarbetet efter att projektet ”Barnsamtal i Familjerätt” avslutas.

- Implementering tar tid. Arbetsgruppen har nu bekantat sig med och formulerat sitt gemensamma frågebatteri. Det kan inte tas för intäkt att metoden är etablerad. För att den ska bli det förutsätts ett långsiktigt implementeringsarbete. Nästa steg utifrån var arbetsgruppen befinner sig, är att det blir tydligt i vilka ärenden ikläm ska användas (samarbetsamtal, utredningssamtal, hembesök, umgängesstöd?) och att det följs upp att det verkligen används.
- Allt nödvändigt material (frågeformulär, dokumentationsstöd etc.) bör finnas lättillgängligt både digitalt och utskrivet.
- Uppföljning av implementeringsprocessen i grupp bör planeras in åtminstone för de kommande två terminerna (våren och hösten 2026). Saker att ta upp i dessa uppföljningar är

förslagsvis förberedelse inför samtal, spontana anpassningar under pågående samtal och dokumentation från arbetsanteckningar till utredningsdokument.

- Utvärdering av ikläm. De intervjuer som har gjorts i föreliggande rapport har varit baserat på arbete med prototypen. Den färdiga produkten för ikläm ser väsentligt annorlunda ut. När den har varit i bruk en period bör det utvärderas med fokus på hur dessa samtal upplevs av barn och huruvida de genererar den kunskap om barnet som avses.
- Uppföljning av dokumentation. Vid aktgenomgången i denna rapport fokuserades grovhuggna uppgifter, som antal barnsamtal, barnens ålder etcetera. Vid en uppföljande dokumentstudie kan utredningar från 2024 jämföras med utredningar från 2026. Är det någon skillnad i vilka teman barnsamtalen berör, i hur barnets röst presenteras och blir det någon märkbar skillnad i relation till tingsrättens domar?

Avslutande reflektioner

Ett tydligt resultat är att barnsamtal i familjerätten präglas av det familjerättsliga fältet som ger medarbetarna upplevelsen av att det skiljer sig från samtal i andra delar av socialt arbete. Samtalet är ett möte mellan barn och en professionell, en del av en juridisk process och bildar därmed underlag för beslut som kan få långtgående konsekvenser i barnets liv. Detta påverkar både hur barns delaktighet förstås och uppfattningar om hur det kan realiseras i praktiken. Medarbetarna beskriver att de känner ett stort ansvar för hur barnets utsagor används, tolkas och skrivs fram i dokumentation som riktar sig till domstol och juridiska ombud. Barnets berättelse förstås ofta som situationsbunden och föränderlig, vilket ställer höga krav på professionella bedömningar, etiska överväganden och transparens.

Avslutningsvis pekar rapporten på att barns delaktighet i familjerättsliga processer inte kan reduceras till en fråga om en specifik metod. Den är tätt sammanflätad med organisatoriska villkor, professionella bedömningar och den juridiska kontext som familjerätten verkar inom. Familjerätt Sydvästs arbete med att formulera det egna verktyget ikläm är i viss mån ett sätt att formalisera och sätta ord på praktiker som medarbetarna redan utövar, utan att tidigare ha haft ett namn för det, men också att vidareutveckla det. Att beskriva och benämna den ”tysta” kunskapen har varit ett steg för att sedan kunna jämföra den med befintlig vetenskaplig kunskap inom området barnsamtal, barns delaktighet och familjerätt. Som helhet kan projektet därför fungera som ett exempel på hur metodutveckling kan organiseras i samverkan mellan det sociala arbetets praktik och akademien. Vad gäller metoder för att skapa förutsättningar för barns delaktighet, visar den kollegiala processen en potential i att hitta nya vägar och att se självkritiskt på den egna praktiken. Rapporten visar även ett behov av flexibilitet, att kunna bemästra metoder för att kunna värdera när de är relevanta att använda. Här blir professionellt omdöme och kunskap om olika metoder och verktyg, liksom teoretisk förståelse för centrala begrepp som delaktighet, nödvändiga faktorer. Ett fortsatt utvecklingsarbete kan med fördel fokusera på gemensamma principer för barnsamtal, för dokumentation av barnets röst och för hur barns delaktighet förstås och kommuniceras, såväl inom verksamheten som gentemot domstolen.

Referenser

- Alminde, S. (2024). Listening to children: A childist analysis of children's participation in family law cases. *Social sciences*, 13(3), 133.
- Augustijn, L. (2022). The association between joint physical custody and children's mental health. Do children's experiences of parental loyalty conflicts moderate the relationship?. *Children & Society*, 36(4), 494-510.
- Bell, F. (2016). Barriers to empowering children in private family law proceedings. *International Journal of Law, Policy and the Family*, 30(3), 225-247.
- Bergman, A. S., & Rejmer, A. (2017). "Det är klart att barnen blir lidande": Om barns mående när föräldrarna är i vårdnadstvist. *Socialmedicinsk tidskrift*, 94(4), 437-446.
- Berman, R., & Daneback, K. (2022). Children in dual-residence arrangements: A literature review. *Journal of Family Studies*, 28(4), 1448-1465.
- Brocker, S. A., Steinbach, A., & Augustijn, L. (2024). Parent-child discrepancies in reporting children's mental health: Do physical custody arrangements in post-separation families matter?. *Child Indicators Research*, 17(1), 197-220.
- Cao, H., Fine, M. A., & Zhou, N. (2022). The divorce process and child adaptation trajectory typology (DPCATT) model: The shaping role of predivorce and postdivorce interparental conflict. *Clinical Child and Family Psychology Review*, 25(3), 500-528.
- Cashmore, J. (2011). Children's participation in family law decision-making: Theoretical approaches to understanding children's views. *Theoretical Children and Youth Services Review*, 33(4), 515-520.
- Davies, P. T., Forman, E. M., Rasi, J. A., & Stevens, K. I. (2002). Assessing children's emotional security in the interparental relationship: The security in the interparental subsystem scales. *Child development*, 73(2), 544-562.
- Edman, K., Gustafsson, A. W., & Cuadra, C. B. (2022). Recognising children's involvement in child and family therapy sessions: A microanalysis of audiovisual recordings of actual practice. *The British Journal of Social Work*, 52(6), 3480-3500.
- Edman, K., Gustafsson, A. W., & Cuadra, C. B. (2024). Facilitating children's in-session involvement in child and family therapies: A dynamic framework of clinical practices. *Psychotherapy*, 61(1), 55.
- Elden, M., & Levin, M. (1991). Cogenerative learning: Bringing participation into action research. *Participatory action research*, 127-142.
- Eriksson, M. (2025). Metodstödet iRiSk i utredningar vid socialtjänstens familjerätt: Pilotprojekt iRiSk-familjerätt. Stockholm: Marie Cederschiöld högskola arbetsrapportserie, E-ISSN 3035-8442 ; 121
- Eriksson, M., & Näsman, E. (2011). *När barn som upplevt våld möter socialtjänsten: om barns perspektiv, delaktighet och giltiggörande*. Gothia Förlag AB.
- Eriksson, M. (2023). Enabling Children's participation: Putting the 'good dialogues' model into practice. *Children and society*, 00, 1-15.
<https://doi.org/10.1111/chso.12702>.
- Fitzgerald, R., & Graham, A. (2011). "Something amazing I guess": Children's views on having a say about supervised contact. *Australian Social Work*, 64(4), 487-501.

- Fängström, K., & Eriksson, M. (2020). The feasibility of the In My Shoes computer assisted interview for eliciting evaluative content in interviews with young children. *Children and Youth Services Review*, 119, 105522.
- Garber, B. D. (2007). Developing a structured interview tool for children embroiled in family litigation and forensic mental health services: The query grid. *Journal of Forensic Psychology Practice*, 7(1), 1-18.
- García-Quiroga, M., Loredó Herrera, B., Roig, D., González-Urbina, A., & Vallejo Correa, V. (2023). "A criterio del juez": desafíos para la participación infantil en justicia de familia. *Derecho PUCP*, (90), 115-138.
- Grape, L., Thörnblad, R., & Handegård, B. H. (2021). Children sharing preferences on contact and residence arrangements in child-inclusive family mediation in Norway. *The International Journal of Children's Rights*, 29(1), 31-53.
- Greenwood, D.J., Whyte, W.F., & Harkavy, I. (1993). Participatory action research as a process and as a goal. *Human relations*, 46, 175–192.
- Grim, K., & Persdotter, B. (2021). Skillnader som kan utgöra risk för diskriminering. En kvalitativ studie om faktorer som påverkar socialsekreterares bedömningar och beslut inom den sociala barn-och ungdomsvården. Diskrimineringsombudsmannen (DO).
- Hart, R. A. (1992). Children's participation: From tokenism to citizenship. *Innocenti essays*, (No. inness92/6).
- Hershkowitz, I. (2011). Rapport building in investigative interviews of children. i M. E. Lamb, D. J. La Rooy, & L. C. Mall, *Children's testimony: A handbook of psychological research and forensic practice* (ss. 109-128.)
- Houghton, C. (2017). Voice, agency, power. Responding to domestic violence: Emerging challenges for policy, practice and research in Europe, 77-96.
- Huinink, J., Brüderl, J., Nauck, B., Walper, S., Castiglioni, L., & Feldhaus, M. (2011). Panelanalys av intima relationer och familjedynamik (pairfam): Konceptuellt ramverk och design. *Journal of Family Research*, 23 (1), 77–101.
- Iversen, C. (2014). 'I don't know if I should believe him': Knowledge and believability in interviews with children. *British Journal of Social Psychology*, 53(2), 367-386.
- Kaldal, A. (2010). Parallella processer: en rättsvetenskaplig studie av riskbedömningar i vårdnads-och LVU-mål (Doktorsavhandling, Jure förlag).
- Kazemi, B. (2026). Berätta mer!: En kunskapsöversikt om barnsamtal i familjerättsligt arbete. Marie Cederchiölds Högskola, rapportserienr: 134
- Jämställdhetsmyndigheten. (2022:1). Uppgifter om våld är inget undantag. Göteborg.
- Lapierre, S., Ladouceur, P., Abrahams, N., Vincent, A., & Frenette, M. (2024). Abused women as “alienating” mothers and violent men as “good” fathers: Double standards in child protection and child custody proceedings. *Child & Family Social Work*, 30, 1–12.
- Lundy, L. (2007). Voice is not enough: conceptualising Article 12 of the United Nations Convention on the Rights of the Child. *British educational research journal*, 33(6), 927-942.
- McIntosh, J. E., Wells, Y., & Lee, J. (2016). Development and validation of the Family Law DOORS. *Psychological Assessment*, 28(11), 1516.
- MFOF. (2024). En modell om samtal med barn – Barninkluderande samarbetsamtal. Hämtat från Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöd: <https://mfof.se/vardnad-boende-och-umgange/utbildning-i-samarbetsamtal/modul-2-samtal-med-barn/barninkluderande-samarbetsamtal.html>
- Morag, T., Rivkin, D., & Sorek, Y. (2012). Child participation in the family courts—Lessons from the Israeli pilot project. *International journal of law, policy and the family*, 26(1), 1-30.

- Morbeck, M., Sellers, R., Gustavson, K., & Holt, T. (2024). Interparental conflict and children's depressive and anxiety symptoms in four residence arrangements. *Family Transitions*, 65(5), 355-380.
- Moses, S. (2008). Children and participation in South Africa: An overview. . The *International Journal of Children's Rights*, 16(3), 327-342.
- Nathanson, R., & Saywitz, K. J. (2003). The effects of the courtroom context on children's memory and anxiety. *The Journal of Psychiatry & Law*, 31(1), 67-98.
- Nielsen, M. M., Fallesen, P., & Gähler, M. (2025). Parental union dissolution and children's emotional and behavioral problems: addressing selection and considering the role of post-dissolution living arrangements. *Social Forces*, 104(1), 202-223.
- Ottosen, M. H., & Schwartz, R. (2013). Beskyttelses-og risikofaktorer for skilsmissebørns trivsel i deleordninger. *Fokus på familien*, 41(1), 59-78.
- Rejmer, A., & Bergman, A. S. (2019). Barnkonventionens implementering i svensk lagstiftning och praktik: barns bästa och barns rätt att uttrycka sina åsikter vid vårdnadstvister. *Barn. Forskning om barn og barndom i Norden*, 37(3/4), 69-84.
- Rohrbaugh, J. B. (2007). *A comprehensive guide to child custody evaluations: Mental health and legal perspectives*. Springer Science & Business Media.
- Saunders, R. P. (2015). *Implementation monitoring and process evaluation*. Sage Publications.
- Saywitz, K., Camparo, L. B., & Romanoff, A. (2010). Interviewing children in custody cases: Implications of research and policy for practice. *Behavioral sciences & the law*, 28(4), 542-562.
- Shier, H. (2001). Pathways to participation: Openings, opportunities and obligations. *Children & society*, 15(2), 107-117.
- Smith, A. B., Taylor, N. J., & Tapp, P. (2003). Rethinking children's involvement in decision-making after parental separation. *Childhood*, 10(2), 201-216.
- Stahl, P. M. (2010). *Conducting child custody evaluations: From basic to complex issues*. Sage Publications.
- Stylianou, A. M., & Ebright, E. (2021). Providing coordinated, immediate, trauma-focused, and interdisciplinary responses to children exposed to severe intimate partner violence: Assessing feasibility of a collaborative model. *Journal of interpersonal violence*, 36(5-6), NP2773-NP2799.
- Turoy-Smith, K. M., & Powell, M. B. (2017). Interviewing of children for family law matters: A review. *Australian Psychologist*, 52(3), 165-173
- Toros, K. (2021). A systematic review of children's participation in child protection decision-making: Tokenistic presence or not?. *Children & Society*, 35(3), 395-411.
- Ulmestig, R., & Eriksson, M. (2017). Financial consequences of leaving violent men–women survivors of domestic violence and the social assistance system in Sweden. *European journal of social work*, 20(4), 560-571.
- Wheeler, A. (2019). A situated ethical analysis of child inclusive practices in five Relationships Australia NSW Family Relationship Centres . Doktorsavhandling, UNSW Sydney.
- Wågby Gräfe, A. (2025). Experiences of children's formal and lived participation in family law proceedings. *Childhood*, 32(2), 230-247.

Bilaga 1

Intervjuguide/frågeområden barnsamtal i familjerätt

Version 2 2025-09-15

Datum: _____

Starttid: _____

Intervjuare: _____

Kodnummer: _____

Antal deltagare: _____

Del 1: Inledning

Påminnelse om sammanhang och etik

☑ Vi träffas idag för att dels ta del av era tankar och upplevelser om barnsamtal i allmänhet, och dels om hur ni ser på att börja använda mer strukturerade metoder, där ni har börjat med både riskbedömningsverktyget iRisk och det egna verktyget ikläm.

☑ Intervjun är ett samtal där det inte finns några svar som är rätt eller fel. Jag kommer fråga utifrån några teman. Ni måste inte svara på alla frågor om ni inte vill. Ni kan också sluta intervjun när ni vill. Ni kan gärna själva ta upp frågor. Säg till om ni inte förstår mina frågor eller vill att jag förtydligar.

☑ Samtyckesblanketter för att spela in intervjun:

Ja Nej

☑ Om tiden idag inte räcker till för det ni vill berätta, eller för mina frågor, så bokar vi en ny tid

☑ Har ni några frågor innan vi börjar?

Del 2: Erfarenheter av och synpunkter på barnsamtal

Börja med att erbjuda familjerättssekreterarna att fritt berätta om arbetet med barnsamtal:

- Vad tänker ni på när jag säger barnsamtal?
- Hur ser ert arbete med det ut?)
- Vad behöver ni veta? Hur tar ni reda på det?

Om vi tänker innan iRisk och ikläm, vad hade ni för upplägg för samtalen? Vad baserades de på?

- Positiva erfarenheter?
- Inspiration, kunskap

Internationell forskning om barnsamtal i familjerätt pekar mot att det finns en upplevelse av att sakna verktyg

- Kan ni känna igen er?
 - Hur brukar det kännas när ni ska ha barnsamtal? (tryggt, som att man har koll på läget, nervöst...)
 - Vad skulle ni säga är det svåraste med barnsamtal?

Kan ni beskriva hur det går till när ni gör en riskbedömning?

- Vad behöver ni veta? Hur tar ni reda på det?

Kan ni berätta om projektet som har pågått på er enhet med iRisk och ikläm?

- Hur har ni informerats?
- Hur har ni varit delaktiga?
- Upplever ni att det har medfört en skillnad i arbetssätt? Eller kommer att göra det?

Om vi blickar framåt i frågan om barnsamtal och riskbedömningar, vad tycker ni är viktigt att arbeta med?

- Ser ni några brister i sättet som ni gör nu?
- Skulle ni vilja lyfta något som jag inte har frågat om när det gäller just riskbedömningar?

Del 3: Avslutning

Är det något mer ni vill säga om er erfarenhet kring barnsamtal inom familjerätt som jag inte frågat om?

Det är bara vi som får se intervjuerna och de förvaras inlåsta i skåp

Om ni kommer på saker som ni glömde säga eller vill fråga något får ni gärna ringa till oss (stäm av kontaktuppgifter)

Sluttid: _____

Bilaga: Frågor om erfarenhet som familjerättssekreterare

Innan intervjun behöver jag ställa några bakgrundsfrågor och stämna av hur er arbetssituation ser ut just nu.

1. familjerättssekreterarens ålder: _____ år

2. Utbildning:

Socionom Beteendevetare jurist

annat: _____

3. År sedan examen

0-2 år

3-5 år

6-8 år

9 år eller längre

4. År i familjerättsligt arbete

0-2 år

3-5 år

6-8 år

9 år eller längre

5. Arbetar med barn i direktkontakt: Ja Nej inte huvudsakligen

6. Utbildning i samtalsmetod* _____

7. Erfarenhet av arbete med samtalsmetod _____

8. Utbildning i iRisk Ja Nej

9. Uppföljningsworkshop i iRisk Ja Nej

*Det kan vara utbildning på högskolenivå, men också utbildning via arbetsgivare etc. Exempel på metoderp: Cafcass, Tre husen i Signs of safety, nätverkskarta, tejpning.

Bilaga 2

Intervjuguide, familjerätt sydväst – individuella intervjuer

Inledning

- Intervjun är en del i höstens arbete med att utveckla metoder för barnsamtal.
- iRisk, ikläm
- Kommer fråga om barnsamtal i allmänhet, om metoderna och om tankar kring barns delaktighet mer generellt.
- Alla intervjuer kommer att sammanställas och presenteras tematiskt, så aidentifierat det är möjligt.
- Samtycke

1. Vad tycker du är viktigt i familjerättens barnsamtal?
2. Hur känner du generellt inför att använda frågeformulär i barnsamtal?
3. Har det blivit någon skillnad i dina barnsamtal i och med det arbete ni har gjort under hösten?
 - a. Har du testat iRisk, och hur blev det?
 - b. Har du testat ikläm och hur blev det?
4. Vad ser du för potential i det här arbetet som har gjorts under hösten?
5. Vad har varit mest utmanande för dig när det kommer till de här nya metoderna?
6. Finns det något du saknar eller skulle vilja utveckla i era arbetssätt när det kommer till att inkludera barn i familjerätt?
7. Enligt Barnkonventionen ska ju barn göras delaktiga i den familjerättsliga processen. Barnsamtalen är en del i det, men finns det andra delar av ert arbete där du tänker att ni arbetar med barns delaktighet – i så fall hur?
8. Finns det något jag inte har frågat om, som du vill lägga till?

MARIE CEDERSCHIÖLD HÖGSKOLA ARBETSRAPPORTSERIE | NR 136

I den här rapporten beskrivs erfarenheter från projektet Barnsamtal i familjerätt, ett metodutvecklingsarbete vid Familjerätt Sydväst i Stockholms stad med fokus på att stärka barns delaktighet i familjerättsliga processer. Initiativet togs av familjerättssekreterare som efterfrågade mer systematiskt stöd i samtal med barn. Projektet genomfördes i samarbete mellan praktiker och forskare och finansierades av Stiftelsen Allmänna Barnhuset.

Projektet bestod av en intervention som följdes av en processutvärdering. En struktur för barnsamtal, kallat ikläm, prövades och vidareutvecklades under hösten 2025. Datainsamlingen omfattade aktgenomgångar, intervjuer i grupp och individuellt med medarbetare på enheten, workshops samt observationer och fältanteckningar.

Arbetet med metodutveckling gällande barns delaktighet har visat att barnsamtal redan är en central del av arbetet på den aktuella familjerättsenheten, men att arbetsätten varierar och ofta bygger på individuell erfarenhet. Inledningsvis uttryckte en del medarbetare oro för att strukturerade metoder skulle upplevas som stela. Med tiden minskade denna oro och deltagarna blev mer positiva till att implementera ikläm. I rapportens slutsats betonas att metodutveckling är ett långsiktigt arbete där implementering av nya arbetsätt kräver tid både att öva och reflektera tillsammans som arbetsgrupp.

Baharan Kazemi är fil. doktor i socialt arbete och postdoktor vid Marie Cederschiölds högskola. Hon har som socialarbetare och forskare arbetat med barn som upplevt våld, migration och institutionsplacering samt teman som integration, delaktighet och rättigheter. Det här projektet genomfördes under tiden för hennes anställning som postdoktor på Marie Cederschiölds högskola och inom ramen för det FORTE-finansierade forskningsprogrammet SIVIN.